

UCHWAŁA NR XVI/86/2000
Rady Powiatu Wąbrzeskiego
z dnia 29 maja 2000 roku.

**w sprawie ustalenia projektu rysunkowego herbu, flagi i pieczęci powiatu
wąbrzeskiego.**

Na podstawie art. 12 pkt 10 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U.Nr 91, poz. 578 ze zm.) oraz art. 3 ustawy z dnia 21 grudnia 1978r. o odznakach i mundurach (Dz.U. z 1978r. Nr 31, poz. 130 ze zm.)

Rada Powiatu uchwala, co następuje:

§ 1.

Ustala się barwny projekt rysunkowy wzoru herbu, flagi i pieczęci powiatu wąbrzeskiego jak w załączniku do uchwały.

§ 2.

Wzory symboli, o których mowa w § 1 przekazuje się do zaopiniowania przez ministra właściwego do spraw administracji publicznej.

§ 3.

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu.

§ 4.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

ADCA PRAWNY
Barbara Lech

Przewodniczący Rady
Stanisław Szarowski

Dr Jan Wroniszewski
Instytut Historii i Archiwistyki
Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
Polskie Towarzystwo Heraldyczne,
Oddział w Toruniu

HERB, FLAGA I PIECZĘCIE POWIATU WĄBRZESKIEGO

Podobnie do większości powiatów powstałych w Polsce w następstwie reformy samorządowej z 1998/99 r. (wojewódzko-powiatowej), Powiat Wąbrzeski nie ma własnego herbu. W grudniu 1999 r. z inicjatywą ustanowienia herbu dla Powiatu Wąbrzeskiego wystąpił Starosta Wąbrzeski Krzysztof Maćkiewicz. Zarząd Powiatu powierzył w lutym 2000 r. opracowanie jego koncepcji heraldycznej drowi Janowi Wroniszewskiemu z Instytutu Historii i Archiwistyki UMK, reprezentującemu równocześnie Toruński Oddział Polskiego Towarzystwa Heraldycznego.

Brak własnej tradycji heraldycznej Powiatu postawił wymóg zaproponowania nowego herbu powiatowego. Musi on spełniać kilka warunków:

- 1/ zachować zgodności z ogólnymi zasadami sztuki heraldycznej;
- 2/ respektować staropolskie zasady tworzenia herbów ziemskich;
- 3/ uwzględnić historyczną przeszłość ziem tworzących obecny Powiat;
- 4/ reprezentować poziom stylizacji ikonograficznej mieszczącej się w kanonach współczesnej estetyki.

1. Przynależność administracyjna powiatu wąbrzeskiego w przeszłości

Terytorium powiatu wąbrzeskiego składa się z 1 gminy miejskiej (Wąbrzeźno) i 4 gmin wiejskich (Dębowa Łąka, Książki, Płużnica, Wąbrzeźno). Obszar ten w całości mieści się w granicach dawnej ziemi chełmińskiej i historycznego województwa chełmińskiego z lat 1454-1772.

Wąbrzeźno było w średniowieczu i czasach nowożytnych ośrodkiem jednego z trzech głównych kluczy majątkowych biskupów chełmińskich. Został on nadany biskupom w 1246 r. przez krzyżaków. W skład klucza wąbrzeskiego wchodziło obok miasta 8 miejscowości: Cymbark, Prusy, Sicienko, Sitno, Myśliwiec, Zgniłobłoty, Mszano i młyn Krzostek. W latach 1303-1311 biskup Heidenreich zbudował w Wąbrzeźnie zamek, który został spalony w 1454 r. Już w 1251 r. ufundowany został w Wąbrzeźnie kościół kolegiacki. Nie zachował się przywilej lokacyjny miasta. Przypuszcza się, że zostało ono założone w XIV w., zapewne w jego początkach. Pierwsza pewna wzmianka o istnieniu miasta pochodzi z 1414 r. 10 I 1534 r. biskup chełmiński Jan Dantyszek potwierdził miastu posiadanie praw miejskich i nadał mu herb, używany do dnia dzisiejszego.

Po 1772 r. Wąbrzeźno wraz z okęgiem przeszło pod panowanie pruskie. Do 1887 r. obszar obecnego powiatu podzielony był między 4 powiaty: brodnicki, chełmiński, grudziądzki i toruński. We wspomnianym roku wydzielono odrębny Powiat Wąbrzeski, do którego wchodził też aż do 1955 r. Golub-Dobrzyń z okolicą. Do Polski Powiat Wąbrzeski powrócił na mocy Traktatu Wersalskiego w 1920 r. W okresie międzywojennym należał do województwa pomorskiego.

Po II wojnie światowej Powiat Wąbrzeski znalazł się w województwie bydgoskim. Po reformie w 1975 r. ziemie te należały do województwa toruńskiego, wreszcie w 1998 r. odnowiony Powiat Wąbrzeski znalazł się w granicach województwa kujawsko-pomorskiego.

2. Tradycje heraldyczne Powiatu Wąbrzeskiego

W poszukiwaniu podstaw historycznych projektu nowego herbu dla Powiatu Wąbrzeskiego musiała zostać wzięta pod uwagę przynależność terytorialna ziem, które wchodzi obecnie w jego skład w okresie staropolskim, tzn. przed rozbiorami. Z powyższego rysu historycznego wynika, że źródeł tradycji heraldycznej szukać można w heraldyce jednostki terytorialnej, w skład której powiat wchodził – województwa chełmińskiego.

Tradycję heraldyczną ziemi chełmińskiej można wywieść od 1454 r., czyli od

przyłączenia Pomorza do Królestwa Polskiego w 1454 r. Prusy Królewskie (Pomorze Gdańskie, Powiśle i ziemia chełmińska) otrzymały wówczas od Kazimierza Jagiellończyka herb – tzw. Orła mieczowego: w polu srebrnym orzeł czarny ze złotą koroną na szyi, z której w prawo wyrasta ramię zbrojne z mieczem. Ten ostatni element pochodzi z litewskiej Pogoni, zaś korona na szyi jest symbolem podporządkowania Prus Królestwu Polskiemu.

Tak ukształtowana heraldykę na ziemiach wchodzących w skład obecnego Powiatu Wąbrzeskiego zmieniły rozbiory. Ziemie te przypadły Prusom, które zniosły polskie herby. Zastąpiono je herbem państwa pruskiego. Później jednak wrócono do tradycji herbów prowincji. Herbem Prus Zachodnich (Westpreussen) był w XIX w. nadal Orzeł mieczowy.

Tradycja heraldyczna Powiatu Wąbrzeskiego obejmuje także herb miasta. Jak już wspomniałem został on nadany w 1534 r. przez biskupa Jana Dantyszka. W herbie znalazło się w polu czerwonym skrzydło czarne ze złotym pastorałem biskupim. Skrzydło jest elementem zaczerpniętym z herbu własnego biskupa, pastorał symbolizował przynależność własnościową miasta.

3. Herb Powiatu Wąbrzeskiego

Rozważając propozycje utworzenia herbu powiatowego należy na początku odrzucić pomysł przejścia bez zmian herbu siedziby powiatu (Wąbrzeźno), ewentualnie herbów miast lub gmin znajdujących się na jego terenie. Taki jest wniosek I Krakowskiego Kolokwium Heraldycznego w sprawie symboliki samorządowej III Rzeczypospolitej (październik 1999 r.). Referaty opublikowano w streszczeniach w: „Biuletynie Polskiego Towarzystwa Heraldycznego”, zeszyt 20, 2000, s. 1-44. Powiat jest organizmem odrębnym od jego stolicy, posiada własny samorząd, nie będący samorządem miejskim. Miasto, które jest siedzibą powiatu (a także inne miasta na jego terenie) stanowią jedynie część jego struktury i posiadają swoje władze. Herb powiatowy może nawiązywać do herbu miasta - siedziby władz powiatowych, w żadnym razie nie może być jednak z nim tożsamy.

Niewłaściwe byłoby także przyjęcie wariantu zakładającego kompozycję herbu Powiatu poprzez połączenie w jednej tarczy herbów gmin z jego terenu. Powiat nie jest bowiem prostą sumą kilku gmin, ani też samorząd powiatowy i jego organy wykonawcze nie są "zwierzchnikiem" samorządów gminnych (herby tworzone przez złożenia herbów różnych jednostek terytorialnych wyznaczają zakres władzy instytucji nadrzędnej używającej takiego herbu złożonego). Stanowią one autonomiczne władze działające w zakresie przyznanych im kompetencji. Do tego dochodzą względy historyczne. W staropolskiej praktyce heraldycznej, inaczej niż w Europie Zachodniej, zasadniczo unikano dzielenia pola tarczy.

Tradycja heraldyczna Powiatu Wąbrzeskiego jest jednoznaczna. Istnieje możliwość utworzenia herbu, który byłby syntezą całej tradycji heraldycznej powiatu, czyli nawiązywałby do herbu Prus Królewskich (województwa chełmińskiego) w jego pierwotnej postaci oraz do herbu miasta Wąbrzeźna.

W związku z tym proponuję, aby herbem Powiatu Wąbrzeskiego było:

W polu czerwonym skrzydło orła czarne z wyrastającą z jego barku wzniesioną ręką zbrojną z mieczem srebrnymi.

Proponowane godło jest elementem zaczerpniętym z herbu Prus Królewskich (Orła mieczowego), ale jednocześnie może być kojarzony ze skrzydłem występującym w herbie miasta. Ręka zbrojna w miecz w herbie Prus Królewskich oznaczała udostojnienie herbu poprzez wzbogacenie go o element z herbu dynastycznego Jagiellonów (Pogoń litewska). Barwa pola tarczy jest identyczna z barwą pola herbu miasta Wąbrzeźna. Wydaje się ona bardziej uzasadniona niż historyczna barwa Prus Królewskich (srebrna), ponieważ odpowiednio uwypukla rękę zbrojną srebrną.

Projekty graficzne herbu przygotował artysta plastyk Lech Karczewski. Stylizacja wszystkich wersji jest jego autorstwa. Nie odwoływał się w nich do konkretnych, historycznych wyobrażeń dawnych herbów. Jest to zgodne z zaleceniami wspomnianego kolokwium heraldycznego w Krakowie by herby nowych województw i powiatów III Rzeczypospolitej nie były jedynie prostym powtórzeniem historycznych postaci dawnych

herbów. Punktem wyjścia ikonografii współczesnej heraldyki samorządowej mogą być jakieś konkretne historyczne wzorce ale zawsze powinny być one poddane oryginalnej, współczesnej stylizacji artystycznej.

2. Flaga Powiatu Wąbrzeskiego

Opis projektu flagi:

Flaga Powiatu Wąbrzeskiego ma postać płata trójdzielnego w lewo skos: czarnego, białego i czerwonego. Szerokość działu białego wynosi 1:5 szerokości płata. W kantonie płata umieszczony jest herb Powiatu Wąbrzeskiego. Stosunek szerokości do długości płata flagi wynosi 5:8.

3. Pieczęć Powiatu Wąbrzeskiego

Staropolska praktyka heraldyczna oraz względy plastyczne przemawiają za tym, aby pieczęcie mogły mieć wygląd dwojaki, tzn. obok pieczęci zawierających wyobrażenie całego herbu danej wspólnoty samorządowej, dopuszczalne jest umieszczenie w polu pieczęci wyobrażenia jedynie samego godła herbowego." [„Biuletyn Polskiego Towarzystwa Heraldycznego”, nr 20: 2000, s. 42, pkt. 26].

Proponuję, aby pieczęć Powiatu Wąbrzeskiego zawierała wyobrażenie jedynie godła herbowego. Dzięki temu uzyskamy lepszą czytelność znaku.

Projekt pieczęci Powiatu Wąbrzeskiego: pieczęć okrągła z godłem herbu Powiatu i majuskulnym napisem otokowym: POWIAT WĄBRZESKI.

Zen *Wąbrzeski*

**PROJEKT HERBU POWIATU
WĄBRZESKIEGO**

opracował
na podstawie kwerendy historycznej przeprowadzonej
przez Jana Kazimierza Wroniszewskiego
Lech-Tadeusz Karczewski
w kwietniu 2000 roku

PROJEKT FLAGI POWIATU WĄBRZESKIEGO

opracował
na podstawie kwerendy historycznej przeprowadzonej
przez Jana Kazimierza Wroniszewskiego
Lech-Tadeusz Karczewski
w kwietniu 2000 roku

PROJEKT PIECZĘCI POWIATU WĄBRZESKIEGO

opracował
na podstawie kwerendy historycznej przeprowadzonej
przez Jana Kazimierza Wroniszewskiego
Lech-Tadeusz Karczewski
w kwietniu 2000 roku